

Znanja i stavovi srednjoškolaca o polno prenosivim bolestima

Srđan Živanović, Snežana Bečanović, Jelena Džoganović, Veselinka Šupić, Gorica Bogdanović

Zdravstvena njega, Medicinski fakultet Foča, Univerzitet u Istočnom Sarajevu, Republika Srpska, Bosna i Hercegovina

Correspondence:

srđanzivanovic1993@gmail.com

Received: April 12, 2018

Accepted: October 12, 2018

ORIGINALNI NAUČNI RAD
ORIGINAL SCIENTIFIC PAPER

APSTRAKT

Uvod Polno prenosive infekcije predstavljaju javno-zdravstveni problem od velikog značaja u većem dijelu svijeta. Infekcije koje se prenose seksualnim kontaktom čine veliku grupu oboljenja koja su izazvana različitim mikroorganizmima: bakterijama, virusima, parazitima, gljivicama i protozoama. Najčešće polno prenosive infekcije (PPI) su: hlamidija, gonoreja, Hepatitis B, AIDS, HPV infekcija i dr.

Metod Sprovedeno istraživanje je tipa studije presjeka. U decembru mjesecu anketirano je 113 učenika SŠC Foča od prve do četvrte godine. U istraživanju je korišten upitnik anonimnog karaktera.

Rezultati Seksualno aktivno je bilo 35,4% ispitanika. Mladići su seksualno znatno aktivniji u odnosu na devojke ($\chi^2=30,447$; $p=0,000$). Najviše seksualno aktivnih učenika izjasnilo se da je prvi seksualni odnos imalo sa 15 godina (10,6%). Muškarci i djevojke imaju dijametralno suprotne stavove po pitanju uzrasta u kome smatraju da je optimalno vrijeme započinjanja seksualne aktivnosti ($\chi^2=20,252$; $p=0,000$). Učenici trećeg i četvrtog razreda imaju znatno veći nivo znanja u odnosu na učenike prvog i drugog ($\chi^2=31,791$; $p=0,000$). Većina učenika bi nastavila da se druži sa osobom za koju zna da ima neku od polno prenosivih bolesti (64,6%).

Zaključak Rezultati ovog rada pokazuju da seksualna aktivnost ispitanih adolescenata nije masovna pojava, ali da je znanje učenika prvog i drugog razreda nedovoljno, te da postoji potreba za edukacijom ove ciljane grupe, s obzirom na značaj očuvanja reproduktivnog zdravlja adolescenata, koji su budućnost očuvanja populacije.

KLJUČNE REČI

polno prenosive bolesti, gonoreja, adolescencija, prevencija, seksualna aktivnost.

UVOD

Polno prenosive infekcije predstavljaju javno-zdravstveni problem od velikog značaja u većem dijelu svijeta. Adolescenti čine oko 20% svjetske populacije od koga 85% živi u zemljama u razvoju. (1)

Infekcije koje se prenose seksualnim kontaktom čine veliku grupu oboljenja koja su izazvana različitim mikroorganizmima: bakterijama, virusima, parazitima, gljivicama i protozoama. Neki smatraju da postoje "ženske polne bolesti" i "muške polne bolesti", ali je bitno reći da su to iste polne bolesti, jer su virusi ili bakterije koje ih izazivaju isti, a simptomi polnih bolesti se razlikuju u zavisnosti od pola. (2)

Velikije problem što seksualno prenosive bolesti kao i druge infekcije mogu biti prisutne bez simptoma. Najčešće polno prenosive infekcije (PPI) su: hlamidija, gonoreja, Hepatitis B, AIDS, HPV infekcija i dr. (3). U svijetu se godišnje registruje 330 miliona novih slučajeva oboljelih od bolesti koje se prenose polnim putem. Populacija žena je mnogo osjetljivija grupa na ove bolesti i inficira se u mlađem uzrastu od muškaraca. Kod žena 80% gonoreje i sifilisa protiče asimptomatski (kod muškarca 10%). (4)

Smatra se da mladi uzrasta od 15 do 19 godina nose najveću opasnost od promiskuitetnog ponašanja i seksu-

alnih kontakata sa većim brojem partnera. Takođe se zna da je korišćenje kontracepcije najmanje na početku seksualne aktivnosti, s tim da svaka peta trudnoća nastane u prvom mjesecu seksualne aktivnosti, dok oko polovina svih predbračnih trudnoća nastane u prvih šest mjeseci seksualne aktivnosti (5)

Bolesti koje se prenose polnim putem danas su značajan medicinski i socijalni problem u svim zemljama svijeta. Polno prenosive bolesti nalaze se medju prvih pet bolesti u svijetu. Polno prenosivim bolestima posljednjih godina pridaje se sve veći značaj zbog toga što se klinička laboratorijska i epidemiološka ispitivanja otkrila teške i sve češće komplikacije ovih bolesti. Socijalni značaj ogleđa se u smanjenju nataliteta, većem broju razvoda brakova sa posledičnim psihološkim traumama. (6)

Seksualna aktivnost otvara nove zdravstvene probleme, odnosno može da rezultuje neplaniranom trudnoćom i nastankom bolesti koja se prenosi seksualnim kontaktom. Veličina rizika za nastanak oštećenja reproduktivnog zdravlja zavisi od usvojenog modela polnog ponašanja, kao i od brojnih drugih determinanti (fizioloških obilježja i zdravstvenih navika individue, brojnih činilaca sociokulturnog okruženja). Posebno je ugroženo reproduktivno zdravlje mladih ljudi adolescentnog uzra-

sta, što se objašnjava nezavršenim procesima njihovog telesnog i psihosocijalnog sazrevanja. Mladi ljudi su, naime, podložni različitim uticajima užeg i šireg socijalnog okruženja, koji u manjoj ili većoj meri utiču na njihovo znanje, stavove i ponašanje u oblasti seksualnosti i reprodukcije. (7)

Znanja i stavovi omladine su posebno važni u prevenciji ovih bolesti. Nisu poznati stavovi i znanja srednjoškolaca u Foči u vezi sa ovim infekcijama, jer do sada nije bilo ovakvih istraživanja na ovim prostorima.

Ciljevi rada su:

1. Ispitati znanja srenjoškolaca o polno prenosivim bolestima
2. Utvrditi nivo seksualne aktivnosti kod srednjoškolaca
3. Utvrditi stavove i praksu o zaštiti od polno prenosivih infekcija
4. Utvrditi razlike između učenika prvog i drugog razreda u odnosu na učenike trećeg i četvrtog razreda u pogledu znanja, seksualne aktivnosti i stavova i prakse.

MATERIJAL I METODE

Epidemiološka anketa je sprovedena u Srednjoškolskom centru Foča u decembru 2015 godine. Istraživanje je obuhvatilo 113 učenika od prvog do četvrtog razreda, različitog pola i starosne dobi od 15 do 18 godina, koji su u trenutku ispitivanja pohađali školu.

Podaci su prikupljeni originalnim anketnim upitnicima anonimnog karaktera, koji su napravljeni za potrebe ovog istraživanja. Upitnik je sadržao 20 pitanja. Učešće u studiji je bilo dobrovoljno.

Primijenjena je studija presjeka.

Za statističku analizu unesenih podataka korišten je programski sistem SPSS for Windows (verzija 20,00). U obradi podataka korištene su metode deskriptivne i analitičke statistike.

REZULTATI

U našoj studiji anketirano je 113 ispitanika od čega je 41 osoba muškog pola (36,3%) i 72 žene (63,7%). Uzrast ispitanika se kretao od 15 do 18 godina (Tabela br 1), dok je prosječna starost bila 16,53 godine.

Tabela 1. Uzrasna distribucija ispitanika

Uzrast	Broj	Procenat
15,00	23	20,4
16,00	35	31,0
17,00	27	23,9
18,00	28	24,8
Ukupno	113	100,0

Od ukupnog broja anketiranih 77 (68,1%) živi u gradu, 33 (29,2%) živi u prigradskim naseljima, a samo 3 (2,7%) živi na selu.

Najveći broj ispitanika informacije o polno prenosivim bolestima dobija putem sredstava javnog informisanja (92,0%), a putem stručne literature 9 ispitanika (8,0%).

Istraživanje je pokazalo da su muškarci seksualno aktivniji od žena. Od 40 seksualno aktivnih učenika, 28 je muškaraca, a 12 žena. Ove razlike su statistički značajne ($\chi^2=30,447$; $p=0,000$).

Tabela 2. Nivo seksualne aktivnosti kod srednjoškolaca u uzrasnom periodu od 15 do 18 godine

Da li ste seksualno aktivni?		
	Broj	Procenat
Da	40	35,4
Ne	73	64,6
Ukupno	113	100,0

Najveći broj ispitanika je prvo seksualno iskustvo steklo u 15. godini (10,6%).

Tabela 3. Uzrast u kojem su ispitanici stupili u seksualni odnos

U kojoj godini ste stupili u prvi seksualni odnos?		
	Broj	Procenat
Nisam stupio	81	71,7
10,00	1	,9
12,00	1	,9
13,00	3	2,7
15,00	12	10,6
16,00	7	6,2
17,00	7	6,2
18,00	1	,9
Ukupno	113	100,0

Većina seksualno aktivnih ispitanika, njih 37 (92,5%) koristi zaštitu. Od ukupnog broja seksualno aktivnih

osoba muškarci češće koriste zaštitu (24) od žena (13). Ove razlike su statistički značajne (χ^2 test je 26,236, $p=0,000$).

Najveći broj učenika 90 (79,6%) se izjasnio da je imao edukaciju o polno prenosivim bolestima, dok 40 učenika (35,4%) nije imalo edukaciju.

Istraživanje je pokazalo da su muškarci skloniji stupanju u seksualne odnose u alkoholisanom stanju. Njih 20 je odgovorilo da stupa u seksualne odnose u alkoholisanom stanju u odnosu na broj žena koji pretenduje takvom ponašanju (4). Vrijednost χ^2 testa (31,791; $p=0,000$) ukazuje na visoku statističku značajnost.

Od ukupnog broja ispitanika 56 učenika je znalo da je gonoreja polno prenosiva bolest. Ispitivanje razlika između grupe učenika do druge i grupe učenika treće i četvrte godine je pokazalo da postoji visoka statistički značajna razlika u znanju između ovih grupa ($\chi^2 = 17,956$; $p=0,000$).

Tabela 4. Odgovori na pitanje «Da li je gonoreja polno prenosiva infekcija»

		Da li je Gonoreja polno prenosiva infekcija?	
		da	ne
Godina	Prva i druga	16	39
	Treća i četvrta	40	18
Ukupno		56	57

$\chi^2 = 17,956$; $p=0,000$

Većina muškaraca (18) smatra da je optimalno vrijeme stupanja u prve seksualne odnose od 14 do 16 godine, za razliku od žena gdje većina (37) smatra da u seksualne odnose treba stupiti tek nakon 18 godina. Vrijednost χ^2 testa (20,252; $p=0,000$) ukazuje na visoku statističku značajnost.

Tabela 5. Stavovi o optimalnom vremenskom periodu stupanja u seksualne odnose

Zaokružite ispred odgovora uzrast u kome smatrate da je optimalno početi sa seksualnim odnosom?		
	Broj	Procenat
Od 14 - 16	27	23,9
Od 16 - 18	43	38,1
Posle 18 godine	43	38,1
Ukupno	113	100,0

Od ukupnog broja ispitanika 73(64,6%) bi nastavilo da se druži sa osobama koje imaju neku od polno prenosivih bolesti, a 40(35,4%) je odgovorilo suprotno.

Tabela 6. Socijalna interakcija učenika sa oboljelim osobama

Da li bi nastavili da se družite sa osobom za koju znate da ima polno prenosivu bolest?		
	Broj	Procenat
Da	73	64,6
Ne	40	35,4
Ukupno	113	100,0

Većina ispitanika 84(74,3) je odgovorila da je AIDS neizlječiva bolest, dok je 29(25,7) odgovorilo da je ova bolest izlječiva.

Najveći broj učenika 104(92,0%) je odgovorio da osoba koja je zaražena HIV-om može izgledati zdravo, dok 9(8,0%) ispitanika je odgovorilo suprotno.

Tabela 7. Znanja srednjoškolaca o AIDS-u

Da li osoba koja izgleda zdravo može biti zaražena HIV-om?		
	Broj	Procenat
Da	104	92,0
Ne	9	8,0
Ukupno	113	100,0

Većina ispitanika 70(61,9%) smatra da HIV pozitivna ne može roditi zdravo dijete, dok, dok 43(38,1%) smatra da je takav epilog moguć.

Od ukupnog broja anketiranih ciljanim upitnikom 59(52%) smatra da im je potrebna edukacija iz oblasti o polno prenosivim bolestima, dok neznatno manje 54(47,8%) sebe smatra dovoljno edukovanim i shodno sa tim negira potrebu za edukacijom u datoj oblasti.

Tabela 9. Odgovori na pitanje «Da li smatrate da Vam je potrebna edukacija iz oblasti o polno prenosivim bolestima»

Da li smatrate da Vam je potrebna edukacija iz oblasti o polno prenosivim bolestima?		
	Broj	Procenat
Da	59	52,2
Ne	54	47,8
Ukupno	113	100,0

DISKUSIJA

Populacija mladih je naročito osjetljiva grupacija stanovništva u BIH. Srednjoškolski uzrast je posebno značajan u razvoju svakog čovjeka jer ovaj uzrast obilježava period u kome mladi naraštaji počinju da kroz interakciju naslednih ali i sredinskih faktora formiraju određene poglede na svijet, i usvajaju različite obrasce ponašanja. Obično se u ovom periodu rađaju i prve ljubavi a shodno sa tim

i prva seksualna iskustva koja zbog deficita u znanju o mogućim rizicima stupanja u seksualne odnose bez zaštite često imaju štetne posledice po zdravlje pojedinca i zajednice. Upravo to je bio povod za naše istraživanje.

Kroz naš istraživački rad pokušali smo analizirati znanja i stavove srednjoškolaca o polno prenosivim bolestima.

Fragmentna informisanost to jest manjkavo znanje o seksualnosti i pripadajućim rizicima, jedno je od temeljnih obilježja adolescencije. (8)

Seksualno prenosive infekcije spadaju u najčešće infektivne bolesti koje se s najvećom stopom incidencije javljaju u populaciji mladih, na početku reproduktivnog perioda. Do danas je identifikovano više od 20 vrsta spomenutih infekcija sa najvećom incidencijom u populaciji do 25 godina. Razlog za ekstremno visoke učestalosti polno prenosivih infekcija je nedostatak potrebnog znanja o načinu prenosa i mjera zaštite. (9)

Uprkos globalnim naporima da se kontroliše širenje HIV-a i AIDS-a, broj inficiranih HIV pozitivnih osoba nastavlja da se širi u cijelom svijetu.

Neuspjeh prisutnih strategija prevencije, koji se oslanjaju uglavnom na modifikaciju ponašanja u praksi i stavljaju pojedinca u opasnost da dobije infekciju, i zbog nedostatka efikasnih lijekova protiv HIV-a, dali su podsticaj u potrazi za boljim načinom prevencije i kontrole epidemije (10)

Prema posljednjim izvještajima, Istočna Evropa je mjesto sa najvećim stepenom povećanja broja novoregistrovanih sa HIV infekcijom u svijetu, dok Centralna Evropa ima znatno nižu stopu oboljelih od ove bolesti (11)

Kao što smo i očekivali na temelju rezultata dosadašnjih istraživanja muškarci u našem istraživanju su značajno više polno aktivniji od djevojaka. Moguće objašnjenje za razlike u polnoj aktivnosti može se pronaći u činjenici da je prisutan veći moralni pritisak na djevojke u društvu, što je u skladu i sa rezultatima dosadašnjih istraživanja. (12)

Kod mladića nije rijedak obrazac ponašanja gdje dominira samo »seks« i gdje postoji razdvajanje ljubavi od seksa, za razliku od djevojaka koje ujedinjuju ta dva pojma. (13) Navedeni stav prema seksualnim odnosima može da utiče na broj seksualnih partnera, i predstavlja obrazac ponašanja koji značajno može da poveća seksualnu aktivnost, upravo ovo može biti jedan od razloga za značajno veću seksualnu aktivnost muškaraca u odnosu na žene u našem istraživanju. Pored ranog stupanja u seksualne odnose muškarci su takođe pokazali visok nivo rizičnog ponašanja koji se ogleda u činjenici da većina stupa u seksualne odnose u alkoholisanom stanju.

Najveći broj mladih informacije o reproduktivnom zdravlju dobija putem sredstava javnog informisanja kao što su internet, televizija i druga sredstva javnog informisanja sto je u skladu sa istraživanjem o stavovima mladih

o reproduktivnom zdravlju koje su proveli mladi savjetnici ombudsmana za djecu u saradnji s institucijom Ombudsmana za djecu Republike Srpske. Problem sa ovim izvorima informacija je da oni daju nerealističan prikaz seksualnosti i ne daju naučne informacije. (14)

Od ukupnog broja seksualno aktivnih srednjoškolaca prvo seksualno iskustvo većina je stekla u 15 godini. Novija istraživanja ukazuju da adolescenti sve ranije stupaju u seksualne odnose. U istraživanju provedenom u nekim dijelovima Italije utvrđeno je da je 44,4% adolescenata stupilo u polne odnose prije 15. godine života. (15) U istraživanju provedenom u Hrvatskoj 36,7% mladića imalo je prvi polni odnos do 15. godine života, dok ta brojka kod djevojaka iznosi 27%. (16) . Kada posmatramo rezultate istraživanja provedenog u Bosni i Hercegovini (17) vidljivo je da djevojke u prve polne odnose najčešće stupaju u 16. i 17. godini, a mladići u 15. i 16. godini. Kuzman i saradnici u istraživanjima o ponašanju mladih ukazuju da seksualni odnosi u ranoj uzrasnoj dobi ne predstavljaju izolovan događaj u životu mladih, nego su povezani i sa ostalim oblicima rizičnog ponašanja: pušenje duvana, marihuane, konzumacijom alkohola, povećanom agresijom, lošijim školskim uspjehom, ali i nedostatkom samopouzdanja, lošom slikom o sebi, odnosno niskim nivom samopozdanja i nedostatkom komunikacije u porodici. (18)

Zanimljivo je istaći i značajnu statističku razliku između muškog i ženskog pola u pogledu optimalnog vremenskog perioda za stupanje u seksualni odnos, naime većina muškarca kao optimalno vrijeme seksualnog odnosa navodi uzrast od 14-16 godina (18), za razliku od žena koje kao adekvatno vrijeme navode uzrast nakon 18-te godine života (37)

Uporedimo li odgovore učenika prvog i drugog razreda sa odgovorima učenika trećeg i četvrog razreda dolazimo da zaključka da stariji učenici posjeduju znatno bolje znanje o polnim bolestima u odnosu na mladi uzrast. Većina učenika prvog i drugog razreda (27) sifilis ne prepoznaje kao polnu infektivnu bolest.

Od ukupnog broja ispitivanih (25,7%) učenika ističe da je HIV izlječiva bolest, sto svakako nije mali procenat netačnih odgovora, ako se uzme u obzir da se radi o opšte poznatoj bolesti i činjenici da današnja medicina nema lijek za ovu tešku bolest, bar ne još uvijek. U skladu sa dobijenim rezultatima zaključujemo da bi nadležne zdravstvene ustanove i druga odgovorna lica trebalo da posvete više pažnje edukaciji učenika ovog uzrasnog doba u oblasti edukacije o polno prenosivim bolestima.

Ohrabrujući rezultat istraživanja smo dobili u pogledu socijalne interakcije učenika sa osobama za koje znaju da imaju polnu bolest, naime većina učenika (64,6 %) bi nastavila da se druži sa osobom koja ima neku polnu bo-

lest, što jasno govori da srednjoškolci u opštini Foča pokazuju visoku dozu tolerancije prema osobama sa polnim bolestima, za razlika od globalnog trenda diskriminacije osoba sa polnim bolestima.

Stigma i diskriminacija u vezi s HIV/AIDS-om su najveće smetnje prevenciji širenja virusa, osiguranju adekvatne njege, podrške i liječenja.

Stigma i diskriminacija u vezi s HIV/AIDS-om su univerzalne i događaju se u svim zemljama i regijama u svijetu. Izazivaju ih razne pojave kao što su nedostatak razumijevanja bolesti, mitovi o prenosu virusa, društveni strahovi u vezi sa seksualnošću, neodgovorno medijsko praćenje epidemije, činjenica da je AIDS neizlječiv, strahovi povezani sa smrću, strahovi od uzimanja droge, itd. (19)

Srednjoškolci u opštini Foča su se u znatnom procentu (59%) izjasnili da im je potrebna edukacija iz oblasti o polnim bolestima, što je u skladu sa regionalnim trendom. Najveća potreba za ovim vidom edukacije u Srbiji, gdje se 92,9% mladih izjasnilo da im nedostaje dodatno seksualno obrazovanje i u Rumuniji, gdje je taj procenat 90,6%. Velika potreba za seksualnom edukacijom postoji i u Češkoj, Hrvatskoj i Slovačkoj, dok je u Mađarskoj i Poljskoj prisutna umjerenja potreba za dodatnom seksualnom edukacijom. (20)

Istraživanja sprovedena u Americi i zapadnoj Evropi pokazala su da seksualna edukacija mladih doprinosi odlaganju prvog seksualnog odnosa, a kod seksualno aktivnih razvija svijest o potrebi korišćenja zaštite od neželjene trudnoće i polno prenosivih bolesti. Seksualno obrazovanje postiže najveći efekat kada ga mlada osoba stekne prije nego što postane seksualno aktivna. Škola bi u ovom razvojnem periodu trebalo da podstakne razvoj vještina – fizičkih i kognitivnih – kako bi mladi mogli pravilno da oblikuju stavove i uvjerenja vezana za reproduktivno zdravlje. (21)

Za razdoblje adolescencije karakterističan je nedostatak komunikacijskih vještina, uključujući one potrebne za dogovor i provođenje intimnih odluka kao što su upotreba kontracepcije ili pak odgađanje seksualnog odnosa. (22)

Razgovarati o seksualnosti nije jednostavno niti lako. O tome se mnogo zna, mnogo piše i još više govori. Seksualna tematika opširno je zastupljena u sredstvima javnog informisanja, u stručnim časopisima, ušla je u škole i porodice, na radno mjesto i u svakodnevne razgovore. Ono o čemu se malo zna i rijetko razgovara je način na koji se razgovara o seksu. Komunikacija u sklopu seksualnog odgoja mora biti konkretna, a ne generalizovana; cjelovita, a ne manjkava; objektivna, a ne iskrivljena subjektivnim predrasudama. Nepotpune, nedorečene, apstraktne poruke ne samo da su neprimjenjive nego i zbunjuju. (23)

Rizično ponašanje u oblasti seksualnosti često dovodi do neplaniranih trudnoća i abortusa, kao i obolijevanja od polno prenosivih infekcija. Protiv ovakvog rizičnog ponašanja možemo se boriti samo prevencijom (24)

ZAKLJUČAK:

Našim istraživanjem utvrdili smo da između ispitanika postoje značajne statističke razlike u odnosu na pol, kao i razlike u odnosu na uzrast.

Analizom dobijenih rezultata dolazimo do zaključka da seksualna aktivnost ispitanih adolescenata nije masovna pojava, ali da je znanje učenika prvog i drugog razreda nedovoljno, te da postoji potreba za edukacijom ove ciljane grupe, s obzirom na značaj očuvanja reproduktivnog zdravlja adolescenata.

Pomjeranje granice stupanja u seksualne odnose prema mlađem uzrastu ukazuje nam da edukaciju treba započeti još u osnovnim školama kako bi kroz edukativni program iskorijenili ili redukovali negativne navike i afirmisali pozitivne navike i praksu kod adolescenata i na taj način blagovremeno spriječili eventualne poremećaje reproduktivnog zdravlja.

LITERATURA:

1. Ljubojević S, Lipozenčić J. Sexually Transmitted infections and adolescence. *Acta Dermatovenerol Croat* 2010; 18 (4): 305-310.
2. Polno prenosive infekcije. Timočki omladinski centar. Dostupno na: www.toc.rs/?q=baza-znanja/polno-prenosive-infekcije-ppi
3. Najčešće polno prenosive bolesti. Žena sam ja. Dostupno na: <http://www.zenasamja.me/zdravlje/182/najcesce-polno-prenosive-bolesti>
4. Živanović V. Zdravstvena njega u ginekologiji i akušerstvu, *Prevenција bolesti*, 2004. P.175-191.
5. Daniela Telebak, Ognjen Perazić, Nenad Babić, Vesna Paleksić, Mladen Marković, Informisanost i stavovi adolescenata u pogledu reproduktivnog zdravlja u Republici Srpskoj, *Acta Medica Medianae*, 2013; 52: 9-15.
6. Živanović V. Zdravstvena njega u ginekologiji i akušerstvu, *Prevenција bolesti*, 2004. P.175-191.
7. Sedlecki K. Ponašanje i stavovi adolescenata relevantni za reproduktivno zdravlje. *Stanovništvo* 2001; 39(1-4): 91-117.
8. Štulhofer, A. Sociokulturni aspekti spolnosti adolescenata. Seminar stručnog usavršavanja nastavnika i profesora osnovnih i srednjih škola u RH. Zagreb: Mimeo; 1999.
9. Nikolić S, Kapamadžija A. Stepen informisanosti a seksualno prenosivim infekcijama u populaciji studentkinja novosadskog univerziteta. *Med Pregl* 2011; LXIV (1-2): 84-88.
10. Popa MI, Popa GL, Mihai A, Ocneanu M, Diaconu A. HIV and AIDS, among knowledge, responsibility and ignorance; a study on medical students at the end of their first university year. *J Med Life* 2009; 2 (3): 308-12.
11. Pavičić D, Orešković S, Rudan I, Rudan D, Božičević I, Bistrotić D et al. Youth and AIDS-A study of Attitudes, Knowledge, Behavior and Risks in the Post-War Croatia. *Coll Antropol* 2003; 27(1): 161-172.
12. Kristina Sesar, Nataša Šimić, Pero Bubalo, Sandra Jurić, Damir Sesar. Spolno ponašanje i znanje o spolno prenosivim bolestima učenika srednjih škola sa područja apadnohercegovačke zupanije. *Pedijatrija danas*. 2010;6(1):53-65.
13. Dabo J. Malatestinić Đ, Janković S, Bolf Malović M, Kosanović V. Zaštita reproduktivnog zdravlja mladih – modeli prevencije. *Medicina*. 2008;44(1):72-9.
14. Kapamadžija A, Bjelica A, Segedi D. Children's knowledge of sex behavior and contraception (in Croatian). *Med Pregl*. 2001;54:53-7.
15. De Seta F, Riccoli M, Sortore A, De Santo D, Grimaldi E, Ricci G, et al. Sexual behaviour and adolescence. *Minerva Ginecol*. 2000; 52(9):339-44.

16. Delfin, D., Kružić Lulić, A., Pervan, T. 2008. Spolno ponašanje učenika srednjih škola Velike Gorice. Hrvatski časopis za javno zdravstvo. 2008;4(16).
17. Hadžimehmedović A, Balić A, Balić D. Spolno ponašanje adolescenata Tuzlanskog kantona. Gynaecol Perinatol. 2006;15(3):142-8.
18. Kuzman M, Šimetin Pavić I, Franelić Pejnović I. Early sexual intercourse and risk factors in Croatian adolescents. Coll Antropol. 2007; 31 (2): 121-30.
19. Stigma i diskriminacija. Mojaodluka.ba. Dostupno na: <http://kontracepcija.ba/sadržaj.php?sekcija=105&katgorija=112&sadržaj=77>
20. The Face of Global Sex 2009. Sex and relationships education: assessing the gaps for Eastern European youth: 04.09.2012. Available from: URL: <http://www.durexnetwork.org>
21. Women in transition: regional monitoring reports, No. 6 (1999). Florence: UNICEF Child.
22. Lear D. Sex and Sexuality: Risk and Relationships in the Age of AIDS. London:Sage;1997.
23. Dabo J. Malatestinić Đ, Janković S, Bolf Malović M, Kosanović V. Zaštita reproduktivnog zdravlja mladih – modeli prevencije. Medicina. 2008;44(1):72-9.
24. Daniela Telebak, Ognjen Perazić, Nenad Babić, Vesna Paleksić, Mladen Marković. Informisanost i stavovi adolescenata u pogledu reproduktivnog zdravlja u Republici Srpskoj. Acta Medica Medianae 2013;52(1):9-15.

Knowledge and attitudes of high school students on sexually transmitted diseases

Srđan Živanović, Snežana Bečanović, Jelena Džoganović, Veselinka Šupić, Gorica Bogdanović

Medical Care, Faculty of Medicine, Foča, University of East Sarajevo, Republic of Srpska, Bosnia and Herzegovina

ABSTRACT

Introduction A fully portable infection is a public-health problem of great importance in most of the world. Infections that are transmitted by sexual contact make up a large group of diseases caused by various microorganisms: bacteria, viruses, parasites, fungi and protozoa. The most common sexually transmitted infections (PPIs) are: chlamydia, gonorrhoea, Hepatitis B, AIDS, HPV infections, and others.

Method The conducted research is a type of cross section study. In December of the month, 113 students of Foča SSC were interviewed from the first to the fourth year. The survey used an anonymous character questionnaire.

Results 35.4% of respondents were sexually active. Young men are sexually considerably more active than girls ($\chi^2 = 30,447$; $p = 0,000$). The majority of sexually active students stated that the first sexual intercourse was at the age of 15 (10.6%). Men and girls have diametrically opposite attitudes to the age in which they consider optimal time to start sexual activity ($\chi^2 = 20,252$; $p = 0,000$). Students in the third and fourth grade have a significantly higher level of knowledge than students of the first and second ($\chi^2 = 31,791$; $p = 0,000$). Most students would continue to associate with a person who knows that she has one of sexually transmitted diseases (64.6%).

Conclusion The results of this paper show that the sexual activity of the adolescents examined is not a mass phenomenon, but that the knowledge of pupils of the first and second grades is insufficient, and that there is a need for education of this target group, considering the importance of preserving the reproductive health of adolescents, which are the future of preserving the population.

KEY WORDS:

sexually transmitted diseases, gonorrhoea, adolescence, prevention, sexual activity.